

MALI TUN

Tun'ere – Miini'ere – Sinciri'ere

MALI TUN

Tun'ere – Miini'ere – Siinciri'ere

**MALITUN PA'A HEFE SARIYA
VANLO BE DENU CAA**

Vanlo Yibe Perewe.

VANLO HEMA NUBUUSINU.	3
ZIYABEROBE I: NIINBE MA NUSIYOBE.	4
SENU I: NIINBE MA SINNABE.	4
SENU II : NUSIYOBE.	6
ZIYABEROBE II : LI TUN MA MI HUWARAYAMU BE.	7
SENU I : LI TUN BE	7
SENU II : HUWARAYAMU BE	8
ZIYABEROBE III: HO 'UWISIIN PA'A	9
SENU I: LI TUN PERESIDAN BE	9
SENU II: HO WAFARANAMA BE	15
SENU III: PA'ANU BE.	16
SENU IV: PA'ANU DEDIYA BE.	16
SENU V : SARADASILA MA 'A'ARINU TOOSERA BE	17
ZIYABEROBE IV: BA DEPITERA 'IRO PA'A	17
SENU I: DABERELA 'INYAN BE CENU.	17
SENU II: DEPIDELA 'IRO VESIROBE CO'O	19
SENU III: HO SARIYA MA WEROBEWAN.	19
SENU IV: 'UWISIIN PA'A MA DEPITELA 'IRO PA'A 'AZAA BE	20
ZIYABEROBE V: ZUZULA	23
SENU I: HO 'IIRI DABERELA'INYAN CENU	23
SENU II: 'IIRI ZUN 'IN BE.	24
SENU III: TUN PA'A HEFE SARIYA BE.	24
SENU IV: TUN NAFORO BE CIRINU IRO.	26
ZIYABEROBE VI: NAFOBE, NUCOMU, BANMU, MA YEREMU ENROBE CO'O UZU BE	27
ZIYABEROBE VII : LI TUN CENNASEMU BE.	28
ZIYABEROBE VIII: TUN NIIDAN PA'A BE TENUNA MA HO ZINLE	29
ZIYABEROBE IX: NUCOBIYOTUN NUBUWARI BE.	29
ZIYABEROBE X: TUWAN 'AZAA CEPARA-DËËMUWAN BE.	29
ZIYABEROBE XI: BINNITINNU BE.	30
ZIYABEROBE XII : ZINNUWA DABERELA BE	30
ZIYABEROBE XIII: WËË 'AZAA DABERELA BE	30
ZIYABEROBE XIV: DABERELA VEENI BE.	30

VANLO HEMA NUBUUSINU.

Malitunza, ne temite;

Ne ta mi nucomu-enrobe na, ne ta mi tanre ma mi sinwa ma mi laana bera na ;

Ne ta haan mi Haarebe ma mi nidanna be na ;

‘A ne yu tunwan beeriya ma tunwan buwiza, ne wa fasiyo a heyawe ma nucomu ma wa yeremu enrobeco’uwe ; bun tawe ‘a ne ha’iri zere ma hiro za na ;

‘A ne ca muwenmuwen bane mu’enle lo ho huwarayamu, bena huwarayamu yinu waahecara ma ba ne wure huru Li tun fenu bena ba ne fu niinbe, demokarasi tete, ma pa’a cennasemu fuwo ha’ire na ;

‘A yi yatiyo han duweduwena ne miwa ya li tun ma ho nucomu ;

‘A yi yatiyo zuun lo, ju-yenu ma ho ‘anmu-naforo minu, wee saa tun venumawaa ;

‘A laa ma ‘a zuun lo, mu ‘a ee, ‘a wa paari wewe, ma ‘a wa te wena, ‘a wa pe we be enrobeco’uwee;

‘A laa zuun ma ‘a mu een ‘o sinwa lo, li tun bee yi huwarayamu li fenu ma li ‘a’arinu ha’iri benne;

‘A huwazan, ‘a depu wa ‘uru-enrobe, bun ne wa yira mi na, ma bun ne wa yira mana na, ma ‘a wa depu wa tun nafobe na, zereza ma hiroza bena;

‘A yan huwazan ‘a de ju ho nucomu be venumawa na;

‘A la mi ju, ‘a de ho demokarasi cunnube ne yu ho marisipinyan 26 li zeremi 1991 suwaserobe benne, ma ‘a wuro de li tunbinni fesinube ne pi tunza wura;

‘A la mi ju, ‘a i bepee ne yi saa lo huwarayamu, Li tunjubuwari ma Li tun’a’arinu na ju;

‘A tintin ce mi hiya Li tun pa’a hiyafesirobe ma ‘a tunzopee vesi mi sa’o lanan wan ma co’o ne sin la;

‘A ne mite wure ju-yenu ma ho ‘anmu-naforo finu wema ne ma de ho pa’a cennasemu wa na;

‘A ne mite wure lo nucozo piyanmen ma ho banmu ‘a’arinu na;

‘A ta lo nucoro niinbe ne be wura ho dimijaa Desanbere pinyan be 10 li zeremi 1948 ma ba nucobiyotun niinbera vanlo ne wasan lo Nu ma ‘uzunii na, ho zuwen pinyan wozome 27, li zeremi 1981;

‘A ne mite, ‘a de ju ba nucoza niinbera na, lo hannu be, hanyerezo ma nuco-ju-ya be ne wa tun, ma wa tunbanna, ma tunwanbinyan co wa sariyalaa ne Malitun ta bena;

‘A fi pa’abe sirepee;

‘A tintin ce mi hiya ba nucobiyo jubuwari beyiraleenu na, hera be denu wa, tunbanna ma tunwanbinyan nule nenu wee na, tunwan fuwo fa’anu sunsuun ‘a cecerobe mana; ‘a mu wee ba yeremuu ma ba huwarayamuu;

Ta, ho pa’a hiyafe sariya van’in bena ne vanlo hema jubuusunin niin miin :

ZIYABEROBE I: NIINBE MA NUSIYOBE.

SĚNU I: NIINBE MA SINNABE.

SĚemi 1: Malitunza wure ‘a huwarala ma ‘a yan be manni niinbee ma werobee ne tawε haare ba terowo. Cecerobepεε ne hiya fa nucomu leere na, enle bena, sura mirobe wa, tannu na, sire be wa, hanmu/bamu be wa, dinne be wa bunmana politi’i be wa bεε tawε ‘a wee.

SĚemi 2: Lo nucoro ‘a henmennuu ‘a lo bεε daa ma ji’orirobe. Nuw pεε tawε ma mi men’ennu, ‘a en huwarayamu, ma ‘a’arirobe ma ‘a nu bεε be lo wa.

SĚemi 3: Ho pa’a wee bepεε, ‘a lo hanyerezo vira ba nucoza-duwayi wera na, ma mu be’uwe wure ne ma bun buwa, ma ba ‘ii ‘a ‘o ba nucosunma ‘uzuwoo, ‘a wera hinfira.

SĚemi 4: Nuwoo bεε tawε ‘a de tuwaraa niibinnu nu wa, wobεmuu, cεnrobe ne bεε tawε ma nucoro, cεnrobe ne buwe lo yi, bunmana ‘a ya lo nucomu.

Nuupεε bunmana ho wafaranama-tooseε pεε ne yi funa hanbe wemana neyε sin juti, lo mite sa’u na, bunmana ba yi do lo muu, ho naso ‘a zu’uni ‘a heyawε ma ho sariya.

SĚemi 5: Nuwoo bεε ja ‘a lee Li tun ma pa’a.

Ba yi siyaa, ‘a yan ji’oriyo nuu ne, ‘a heyawε ma lo naso politi’i sinwabe bunmana lo naso laanabe, bunmana lo siirebe wa, ho naso daa yi mite sεere Malituun.

SĚemi 6: Nuupεε ne ba ja wa, ‘a leera lo mi huwarayamu ma lo sinnabee, co’o na la, ‘a lo ve dεε mite lo sa’u do’uwatara see.

Nuwoo bεε tawε ‘a fina ‘a de ‘asoo, ‘a po lεrεla be buwiyajuu ma be hootin ‘a yi bεε ‘a zuzu na mu nu.

Nuwoo bεε tawε ‘a de ‘asoo, ‘a mu yi bεε ‘a zuzu ne mi ho ‘iiribe’uzuu towa vanlo ‘a bo lo wa.

SĚemi 7: Nuupεε tawε ma ‘iiri ne cecerobe manaa, ma ‘iiri wenu mi wa’atii

Mu niinbe yatirobee, ‘o tawε ma hiyacεrobe, ‘a cεε bun na, ‘o daa see avoka ne ‘a ‘o sa’u nuu ‘a dera’o nu na ho ‘iiri bee, bun ‘a be ne wee wurofesi haare ho toonu hiyaabuwe wa’atii.

Nuu bεε tawε ‘a wuro lo nuu buwa’oo, fuwa ho ‘iiri yi to,’a wura zenijan lo, lo buwa’oo.

Nuupɛɛ ma mi zu'unirobe, nuuwoo bɛɛ mi zu'uni niibinnu ciyoo. Nuuwoo bɛɛ tawɛ 'a ba di lo hiyawa, 'a mi co'o 'a fira laa, 'a tin lo bunmana 'a wera be'uwe-wee, 'a yi bɛɛ 'a ho sariya wura lo mu, 'a heyawɛ ma biyo ba zara'ira lo.

Sɛɛmi 8: Benɛmaa ho sariya bɛɛ 'u juɓo, bun wenu bɛɛ tawɛ 'a saa, 'a mu bɛɛ 'a 'ee nuuwoo fuwo, 'a lo wee biyo ho sariya bɛɛ wura wenu be.

Sɛɛmi 9: Ho pa'a wee 'a'ari 'a yan wee de yamu ma li zun, nɛ 'a mu nucomu cinnu wa. 'A baanu ma hannu wee paari 'a cɛɛ mi yamu wɛɛ na.

Sɛɛmi 10: Niinbe nɛ be zuunfasiyo 'a nɛ tawɛ aa : 'a nuu pɛɛ yi 'ororinu, 'a yi ha'irifuwerobe, 'a yi toonu, 'a yi zun,'a yi mite taannirobe, 'a yi vaarirobe,'a yi 'a'arirobe nucomuu, 'a yi dirobe ma 'a yi juropu.

Sɛɛmi 11: Li tunzopɛɛ tawɛ 'a 'arani. Li tunza 'aranirobe 'a 'ee Li tun fuwo, wari mii lee, dinnebe-wara yan bɛɛ mana mu 'aranirobe soo. Ho pa'a zuun, 'a ta, 'a yan naa nu yaforo 'aranirobe na.

Sɛɛmi 12: Li zun, 'urumu yura, 'urumu nucomube ma zun pɛɛ 'urumube, 'unpala nɛ be cira nucozo pɛɛ, nii ma wɛ 'azaa-vanle ma ba jiwena be, sɛsɛbe bɛɛ tawɛ 'a zuwa de na. Mu bɛɛ daa wee yi, fuwa, ho sariya yi naa nu 'a heyawɛ ma co'uwe nɛ ho fasi.

Sɛɛmi 13: 'Urumube be ta na, 'a be fasi-zuun. Nuuwoo bɛɛ tawɛ 'a fe niibinnu 'urumube laa, 'a mu yi bɛɛ 'a zanma jiyannɛbe juti, mu yi 'a ho co'o so, biyo fe laa, be tawɛ 'a win ve ma co'o nɛ see.

Sɛɛmi 14: Nuupɛɛ sa'u mii 'otee 'uru leerobe wa, 'o sa'u mii 'a wuro 'o leerobe be wa, 'o sa'u mii, 'a zo dinne nɛ 'o laara be na, 'o sa'u mii, 'o buwarirobe co'o wenuu, 'o sa'u mii 'o siinwa-wara wuronuu, ma 'o sa'u mii, 'a wuro ma co'o nɛ siin'a, 'a heyawɛ ma ho sariya wara.

Sɛɛmi 15: 'Unpa be saa mi'sa'uu, ma han unpala yirobe, 'a niinbe nɛ be zuun, 'a be ta na, 'a yan be fasi. 'Unpa be toonu saa, ma han unpala yirobe, tawɛ 'a wee 'a heyawɛ ma biyo ho sariya fasi.

Sɛɛmi 16: Nuwari toonu ma 'urumuzuunre toonu, be zuun, 'a be ta na, 'a be yan fasi, ba toosera so sa'u mii befinnyan leerobe. 'A mu tawɛ 'a wee 'a heyawɛ ma biyo ho sariya fasiyo.

Sɛɛmi 17: Ho pa'a zuun, a ta, 'a yan fasi, lo nuupɛɛ daa fen 'a aso, 'o sa'uu, 'a nuupɛɛ 'ɛɛn 'o sa'u yuraa, 'a 'o buwa 'o sa'u 'uzu, 'a vɛ ferobe-mawɛ, 'a paari wee zevɛɛnu ma, 'a paari 'a wee zama'abe.

Sɛɛmi 18: 'A yi toonu ma vunurobe, 'a niinbe nɛ be zuun, 'a be ta na, nɛ werobe manni 'acecerobe mana. Toonu woo be bɛɛ zenian, nɛ 'a ee nuu fuwo, fuwa 'a mu yi 'a tootete nɛ be wasan zanma jɪyanmebe, nɛ werobe manni 'a cecerobe mana, 'a heyawɛ ma co'uwe nɛ ho sariya fasi.

Sɛɛmi 19: Ho pa'a zun, ta, 'a fasi, 'a yan naa nu Sendika pɛɛ na. Han sendikala daa sɛ mi toore wure, 'a duweduwe bebinnyan woo, fuwa wemana nɛ bɛɛ mana ho sariyaa.

Sɛɛmi 20: Ho pa'a ta, 'a fasi, 'a yan naa nu 'a ba toosera zinni mi toonu. Bun tawɛ 'a wee 'a heyawɛ ma han sariyala nɛ mi caa.

Sɛɛmi 21: Ho pa'a ta, 'a fasi, 'a yan naa nu toonu sɛrɛ we'anu na, 'a heyawɛ ma biyo ho sariya fasi.

Sɛɛmi 22: Nuupɛɛ tawɛ 'a ɛɛn banmu nɛ cuu, 'a yan bɛɛ yaa fuwaa.

SɛNU II : NUSIYOBE.

Sɛɛmi 23: Li tunzopɛɛ, nuu woo nuu nɛ mi malituun, tawɛ 'a wee be pɛɛ, 'a de Li tun pa'a hefɛ-van'in wa.

Sɛɛmi 24 : Li tunzopɛɛ tawɛ 'a wee be nɛ fera li tun na.

Li tunzaa wure nɛ yu zerema 18 ma ba nɛ wure po bun, daa vee de mu saradasiyamuu, ma ba nɛ wee 'a'ari Li tun fenu bena.

Sɛɛmi 25 : Mu banmu cɛnnasemu ma 'a 'ɛɛn ho sii co'o nɛ sɛ, bun 'a 'ee tunzopɛɛ ma Li tun pa'a juu.

Sɛɛmi 26 : Beheebuwa yi wo, Li tunzopɛɛ tawɛ 'a lo wee be lo yi daa 'a mu jɪyan na, 'a heyawɛ ma biyo ho sariya yi fasi mu be na.

Sɛɛmi 27 : Tunzopɛɛ tawɛ 'a tii mi tunzoteteyamube ju, 'a sara mi 'iya wure nɛ 'a li tun ta.

Sɛɛmi 28 : Tunzotetepeɛ tawɛ ‘a lo sɛ ba nii wure piyanmɛ bena, ‘a ‘anmi ba zanma nafobe ma ‘a depu buwo.

Sɛɛmi 29 : Tunzopɛɛ nɛ ba zanma laara na, ‘a naa wa’ati nɛ lo wee, bunmana ‘a ba yi do lo zunbeenu-toonuu, bunmana ‘a ba yi tuwo ‘a lo vɛ wee zunbeenu toonu, lo tawɛ ‘a lo wee mu ma siin nɛ cuu, tere’omu ma tannu cirobe.

ZIYABEROBE II : LI TUN MA MI HUWARAYAMU BE.

SɛNU I : LI TUN BE

Sɛɛmi 30 : Mali ‘a tun nɛ huwaraliyo, ‘a mii mi yɛrɛmuu, aa ‘a tun ‘ere, ‘a bɛɛ cara’a yi, ‘a tun nɛ demokarasi mii, ‘a tun nɛ zun, ta, ‘a naa nu laana wan pɛɛ na ‘a li yan ‘a nucomu-tun.

Malitun be wenuco’o aa, ‘a ho wafaranama ‘a ba zanma fesirosunnu, ‘a yan ‘a ba zanma miini besirosunnu, ‘a mi ba zanma mite bena.

Baba’uwa ‘a Malitun ‘ubuwe loo’in. Sariya daa see, ‘a yeremana ho, ‘a wera ma Li tun ‘ubuwe loo’ in binnu.

Li tun zuwazuwa ‘a ‘abinule betiin, nɛ nire wure manni, ‘a zan debaa, nɛ yire betiin a: beyoore, sannu yire, ma bemuwan.

Li tun pudɛmɛ a: « Tun’ere – Miini’ere – Sinciiri’ere.

Li tun lee’in ‘a : « Mali ».

Ho sariya fasi Li tun zuunnu miniwarobera, ‘a yan fasi han toore saa co’uwee.

Ho sariya zu’uni wema ma toore nɛ bɛɛ tawɛ, ‘a yan de zuwa Li tun miniwarobe na.

Sɛɛmi 31 : Li tuntanre ‘a han tanre nɛ ho pa’a ta be na.

Mi uwii sariya zeni han co’uwe nɛ han sera toonu.

Tubale a toonu sero tannu.

Ho pa’a daa lee tannupɛɛ, ‘a wera toonu sero- tannu.

Sɛɛmi 32 : Layisite nɛɛ nu laana wan pɛɛ benu na, mu bɛɛ ‘a be nɛ fi laana wan, bunmana ‘a fi bera nɛ ba nii laara na. Mu ju aa, ‘a be be, ma ‘a yan de wa ‘ɛnnu-wɛɛ ce’u na ; bun hiya fa biyo wa tɛ, ‘a desi be ‘a haan’wɛ, ma biyo wa piwena, ‘a yan fanmu wɛ.

Li tun pa’a ‘anmi, ‘a yan de han laana wenna wure wa, ma mu bera nɛ ba nii laara na, ba nii sa’o ‘ɛnnu mi ha’iree leerobee, ‘a heyawɛ ma biyo ho sariya fasi.

Sɛɛmi 33: Li tun nucomu hiya fa han co'uwe neye na : senirobe mawe, 'a cece mana, ma tere'o, 'a heeni we be, ma paari wewe. Li tun pa'a wee bepee, 'a han co'uwe neye wenu sera mi wenna.

Sɛɛmi 34: Zanma werobe be tawe 'a fe mi ju Li tun huwarayamu 'anminu wa, zanma siinwabe ma ba niyanmebe fi nu.

Sɛɛmi 35: Li tun pa'ama woo bee tawe, 'a fe mi hiya ho se ne Malitun pa'a hefe-van'in na, bunmana ho sariya na, 'a lo yerema Li tun nafobe 'a wera mi yeremube, bunmana 'a nee ba nii ne mii ho pa'aa na, bunmana 'a nee mi zunsiyo na, bunmana 'uzuwo na, bunmana niibinyan naa ma zun'omu, ma jubuwarobe, ma co'o 'oo, ma wema ne daa viiri nuu wurasin ma co'uwe bebinyan. Lo yi wo bun, to lo zu'uni.

Sɛɛmi 36: Li pun pa'a le'e'inyan 'a :

- Li tun Peresidan;
- ho Wafaranama;
- ba Depitera 'iro;
- ho 'iiri zun'in ne mi ho 'iiri zunwin 'inyan wuree ju ;
- ho 'iiri zun'in ne toonu be waasan Li tun Pa'a vesirobe hiyafe-van'in yibe 'a'arinu na;
- Li tun nafobe ciirinu iro ;
- ho nafobe, nucomu, banmu ma wa yeremu enrobe co'o uzu.

SɛNU II : HUWARAYAMU BE

Sɛɛmi 37: Li tun huwarayamu, 'a ba zanmabe ne ba naa mi sa'o nii ne ba mite wetiya leena na, bunmana ba ne ba leena tenu ma pinnu wete na, 'a ba de toonuu. Zanma 'uzuwoo, ma nuuwoo bee daa mu de toonu mi yeremu se.

Sɛɛmi 38: Ho wete 'a ba niwure taa, 'a ba wure yan manni hoo, 'a ho we wee ma sesemu. Ba zanma wure daa ho wee, bunmana ho wee ma co'o binnu.

Ba wete wera 'a be: malitunza, bara ma hanna wure ne si yu wete wenu na, 'a 'iiri be ma politi'i be duweduwe mana hiyawa.

Sɛɛmi 39: Han politi'i 'uzuwo wee pere'ari ho wete beyiraleenuu. Han wee mi toore mi yerɛmuu 'a heyawɛ ma ho sariya co'uwe fɛsirobera.

Han politi'i 'uzuwo tawɛ 'a vɛsi 'a heyawɛ ma Li tun huwarayamu, ma demokarasibe ha'iri, ma Li tun 'anmi, ma Li tun-ɲubuwari 'a paari wee 'ere leerobe, 'a laanabe cece woo mana ɓa wema ma ɓa lerobee.

Sɛɛmi 40: Han 'uzuwo nɛ mana politi'i bee, tawɛ 'a cɛzin tunzo-teteyamu toore saa bena, 'a heyawɛ ma ho sariya co'uwe nɛ fasiyo bun bena.

Sɛɛmi 41: Ho pa'a vɛsi 'a yan wee-zeni mi huwarayamu Li tun wuree.

Ho Pa'a mi 'aari-desi Li tun fezo woo 'a nɛ nuu na, 'a yan mi 'aari-desi mihuwarayamu-niibe woo 'a nɛ nuu na.

Sɛɛmi 42: Huwarayamuu, se mii ho pa'aa na mi 'urumu nafobe wure wa, ma Li tun-nafobe wure yan nɛ mi Li tun wa.

Han nafoniso lenu, tawɛ 'a wee 'a heyawɛ ma li banmu cennasemu sariyala, ma 'a yan heyawɛ zɛrɛ ma ho hiroo zaa ɲiyanmɛ.

ZIYABEROBE III: HO 'UWISIIN PA'A

SɛNU I: LI TUN PERESIDAN BE

Sɛɛmi 43 : Li tun Peresidan a Li tunɲuso. 'A lobe 'a ho pa'a hɛfɛ-van'in heeniro. 'A lo beco'o zeni lo Li tun 'a 'ere. 'A lobe beco'o zeni Li tunhuwarayamu, 'a lobe 'a, Li tun 'ɛɛnrobe hera be ɲutiuro, 'a lobe 'a han tunwan mawɛ 'azaama ɲubuwari vanleɲudenu na beɲutiuro. Lo ha'iri mi tuwite, Li tun-toosera toore wenasemu na, 'a yan tii ho Pa'a toonu be vɛnumawaa.

Sɛɛmi 44: Lo Peresidan zeni Li tun politi'i wenube wa sinle.

Sɛɛmi 45: 'A ma wote lo Peresidan wee see la. Lo yi so, ɓa nii wure mite na sa'u wenu bɛnnɛ, lo manda mɛnnu 'a zerema be honu. 'A cuwe mide, Lo daa binni see yi.

Dabere woo mana, nuu woo ɓɛɛ yi poo mandala beɲuu Li tun Peresidan yamuu.

Sɛɛmi 46: Nuupɛɛ nɛ do mi tannu, 'a mi wee Li tun Peresidan, lo tawɛ 'a wee malitunzo ma mi hiyaa, ma 'a vanlo woo yan ɓɛɛ 'ɛɛn lo see, 'a nɛ zeni lo lo 'a tun binnu nuu lo tannu dero be vanlo besinu wa'atii.

Lo tawɛ ‘a wee mi tuntetezoyamu niibe ma politi’i niibe wure yi.

Lo si zerema ɓɛɛ daa lii zerema be 35 hiyati, ‘a yan ɓɛɛ pɛ zerema be 75.

Sɛɛmi 47: Li tun Peresidan finnu wote wenu tawɛ ‘a wee, wozoma ɓuwiyaɗuu-ma-honu lo Peresidan den manda wenu waa, ‘a han wozoma so yi zu. Mu yi menna, ho wote so wenu ɓɛɛ daa pɛ wozoma ɓuwiyaatiin wa.

Sɛɛmi 48: Lo Peresidan nɛɛ see mu ‘a, nuu nɛ ɓa wetiya haan nii bonirobe ɗu tawɛ ‘a poo ɓa nii nɛ wure wotiya mu ɗutara, ma nii’ere, ma ‘a yoo.

Nuuwoo yi ɓɛɛ yu din ɗu so ho weteyɛɛ, wete ɗuniso bee ‘i’iri’a, li temitewo zee, ho diyoyɛ canrobe deenu ho ‘iiri zun’in nɛ toonu be wasan Li tun ‘iiri zun’in nɛ toonu be wasan Li tun Pa’a vesirobe hiyafe-van’inyibe ‘a’arinu na toonu ɓenne.

Wozoma hoopu puwoo, saanni ‘a ho wote yɛɛ wee, miro nii’ere yi huru banɛ ho wete wee ‘azaa yii, bunmana be yi saara lo, ho iiri zun’in nɛ waasan Li tun sariyala be da huweni li wetewero wozomɛ ‘a mu ɓɛɛ pɛ wozoma be ɓuwehonu wa.

Ho nɛ ‘a lee mu ‘a, nuu nɛ yi yu wetewera ɗu nɛboni po.

Mu yi ‘a, hunmu, tuun ‘a binni vunnu, bunmana saarobe yi yu ɓa pɛrɛ’arila, ho wetɛɗunii ni’ere, ho be ɓɛɛ zinni, ho nɛɛ nu lo pɛrɛ’ariro nɛ nii ɗu san laa.

Banɛ pɛrɛ’ari mu, ni’ere yi huru bunmana be yi saara lo han wetera beɗuu ‘azaa, Li tun ‘iiri zun’in nɛ toonu be wasan Li tun pa’a hefe-van’in yibe ‘a’arinu na, daa huweni ‘a binni pa ho wote wenu wozomɛ, han wozomaso ɓɛɛ daa wee boni ‘a pɛ wozoma be ɓuwehonu wa.

Sɛɛmi 49: Li tun ‘iiri zun’in nɛ toonu be wasan Li tun pa’a hefe-van’in yibe ‘a’arinu na, wee ciri Li tun Peresidan wete wenasemu be. ‘A din toosɛɛ yan wee ɛsi ‘a sɛɛ, waanni ma mirobe wure wa, ‘a daan dera ho wote canrobe veni.

Sɛɛmi 50: Ho sariya tii han co’uwe nɛ be wasan Li tun Peresidan wete werobe ɗu.

Sɛɛmi 51: Li tun Peresidan toore, ma han toore nɛ han mi paari la wee yi ‘a: politi’i toonu wenu, manda binnu toonu, Li tun too binnu sɛɛnu, nutoosaa, ma wamiiro toore.

Sɛɛmi 52 : Li tun peresidan manda caa, lo ɓɛɛ daa, ma mite nu, lee ma niibinnu nu, ‘a yira be bunmana ‘a be’eri tun. Lo ɓɛɛ daa mi niin de, ma mite nue, ma niibinnu nu, Li tun ma yaforotoore cunuube miiree, bunmana Li tun Pa’a le’ɛ’inyan toore cunuube miiree, bunmana toosɛna le’ɛ’inyan nɛ ɓa pa’a mii wa toore cunuube miiree.

Sɛɛmi 53: Li tun Peresidan yi saara mi toore saa na wa'ati nɛɛ, lo Minisiri yɛ sɛ lo ciyoo 'a heyawɛ ma lo Peresidan pa'a.

Li tun Peresidan yi ɓɛɛ hinni mana mi toonu, bun yi wo ma co'o nɛ muusin, bunmana lo be yi laara bin wure-wure ; ɓa Depitela 'iro Peresidan, ma ho *Sena* Peresidan 'a cɛɛ lo Minisiri yɛ, yi do bun haan Li tun 'iiri zun'in nɛ toonu be wasan Li tun pa'a hɛfɛ-van'in yibe 'a'arinu na vo, 'a ɓa Depitela 'iro Peresidan sɛ lo toore. Ho be yi saara, lo yi pan bunmana lo yi huru, lo *Sena* Peresidan sɛ Li tun peresidan toore.

Mu yi zuun-fasiyo lo Li tun Peresidan be vo wure-wure, wete wee 'a leena Li tun Peresidan finnu wozoma be ɓuwiyana ma ɓuwɛ anninuu bɛnɛ, 'a mu yi wo fuwafuwa, bunmana wozoma be ɓuwiyahoozin, 'a mu yi mena.

Nuu nɛ zo li tun Peresidan ciyoo, ɓɛɛ mi wete na.

Lo Peresidan be yi vo ma co'o nɛ muusin, ho nɛ zo lo ciyoo ɓɛɛ daa Li tun 'iiri zun'in nɛ toonu be wasan Li tun pa'a hɛfɛ-van'in yibe 'a'arinu na neyɛ sɛɛma 57, 60, 70 ma 184 ' de toonu.

Sɛɛmi 54: Lo Peresidan nɛ ɓa leena, ɓuwɛ mi toonu hiya 'a ho nɛ be mi caa manda yi vo.

Sɛɛmi 55: Li tun Peresidan, 'a de mi tannu Li tun 'iiri zun'in nɛ toonu be wasan Li tun pa'a hɛfɛ-van'in yibe 'a'arinu na waa, ɓa zanma yire, 'a wee mu julema neyɛ:

« 'Un lɛ 'un ju, Deebenu ma Malitun-Zaa nɛ huwaraliyo waa, 'a deju , 'a yan wee co'o nɛ ɓa nii dela ju Li tun pa'a hɛfɛ-van'in ma han sariyala, 'a deju Li tun fɛsirobe, 'a tii un toore ju Li tun jiiyanmɛ be na, 'a 'a'ari lo nicoro niibe malo sinnabera, 'a 'a'ari demokarsi besiya nɛ yu, ma 'a 'a'ari li ɓa zanma nafobe na, 'a deju ma a fesi li paariyamu 'a wee 'ere, 'a deju Li tunzaa huwarayamu ma Li tun cennasemu na, 'a un vesi ma tannu finu na, 'a yan vesi 'a heyawɛ ma sariya, 'a sɛ haan Li tun ma 'a wee co'opɛɛ ɓa nicobiyantun fesinube juɓuwarii.

'Un yi yara mu julerobe neyɛ, 'a Li tumsiyo huwɛri mi laana 'un wa, ma 'a ho sariya zu'uni ni ma mi pa'a wure. »

Sɛɛmi 56: Li tun Peresidan yi bosɪ, 'a yan do mi toonu ma ho co'oso vo, wozoma be hoju wa, Lo to vanloo, 'a zeni mi nafobe wure nɛ mi lo se, bun bennɛ, lo nɛ ho li zun'in nɛ toonu wasan Li tun wari ma li nafobe ciirinu Peresidan na. Zeremipeɛ, 'a lo toore yan yi vo, toonu wee sɛ ho vanloso be denu caa be wa. Li tun wari ma li nafobe ciirinu Peresidan 'a nwuro zeni lo, ho vanlo nɛ Li tun Peresidan wari ma lo nafobe towaa, be wo ma miwa, 'a haan Li tumsiyo.

Sɛɛmi 57: Li tun Peresidan wee se lo minisiri yɛ, ‘a yan huweni lo mi toonuu. Lo ma lo minisiri yɛ wee niwɛse ve, ‘a lo sera ho wafaranama toosɛra nɛ’ a, ‘a Lobe yan wee huweni ba.

Sɛɛmi 58: Li tun Peresidan ‘a ba minisirila ferobe mawɛ be waheca. Lo minisiri yɛ daa de lo nuna, ‘a lo yi vo lo, ‘a heyawɛ ma be nɛ yan lo fasi.

Sɛɛmi 59: Li tun Peresidan wee se ‘a yan de han sariyala, ‘a haan ho wafaranama nii wozoma be buwɛhonu, han be tɛnu na be bɛnnɛ.

Yisubuwe be yi mi caa, han seerobe daa aso mana wozoma be hootin wa.

Lo daa mii ba depitera ‘iro see, ‘a ba yan niwɛna binnu ho sariya wa, bunmana sɛɛma tunwan wa, ‘a din wa’ati so bɛɛ ‘anniyɛn.

Bun niwɛna befinnyan so be bɛɛ daa pin na yi, ‘zinni ho sariya serobe.

Sɛɛmi 60: Li tun Peresidan, mite ha’iri na, bunmana depitela ‘iro zunwin beɲu yi man mu, li tun ‘iiri zun’in nɛ toonu be wasan Li tun pa’a vesirobe hefɛ-van’in yibe ‘a’arinu na, yi do mi ha’iri ho wafaranama unpa nɛerobe vanloo, daa Li tun niyanmɛ pɛɛ wera hereferandomu wete, sariya nɛɛ mi decaa Li tun pɛ’ɛ be cɛnnasemu be na, paari na be wenu, bunmana ‘a tɛ’azaabe nɛ duwedwe mana ‘a heyawɛ ma li tun ‘iiri zun’in nɛ toonu be wasan Li tun pa’a hefɛ-van’in yibe ‘a’arinu na, nɛɛ sasori Li tun pa’a lɛ’ɛ’inyan wa.

Hereferdomu wotebe yi ta ho sariya nɛ be tawɛ ‘a caa na vo, Li tun Peresidan ‘a see ho sariya so ‘a heyawɛ ma li sɛɛmi 59 wa’ati nɛ paara.

Sɛɛmi 61: Cuwe li zeremi siyaan, han pire betiin puwoo, Li tun Peresidan ‘a wuro-zeni li ze nɛ Li tun miwa ba Depitela ‘iro waa.

Sɛɛmi 62: Li tun Peresidan wee to vanlee nɛ lo mi, ba depitela ‘iro Peresidan ma ho *Sena* Peresidan see, ‘a ba dɛɛ haan mi nii, ‘a nɛɛna mi ‘unpala baa. Ba depitela ‘iro ma ho *Sena* fewɛ bun bena soo, wa’ati nɛ bɛɛ ‘a ba toore saa wa’atilaa.

Sɛɛmi 63: Li tun Peresidan mii ba saradasila ma Li tunbe ‘a’arila wuree ju. ‘A lobe heca li tunbe ‘a’arinube fenu-mawɛ toore be waa, ma ho ‘uzu nɛ be wasan Li tun pɛnu ma li huwaralinu bena.

Li tun Peresidan ‘a nɛɛnu ba nii wure huwuzinnube na, ‘a yan zeni Li tunzopɛɛ niidenu Li tun pɛnu ma huwaralinu be na, ‘a Li tun ‘a’arirobe hee ‘a yan mi farasii.

Sɛɛmi 64: Li tun Peresidan ‘a ɓa zuzula ‘Uzu’in Peresidan.

Sɛɛmi 65: Saanmu wenu nuna Li tun Peresidan na. Lo daa ne mi lerobe zu’unirobe huweninu yi sariyala be wa.

Sɛɛmi 66: Li tun Peresidan bee mi nuca han sariyala vanle wure neɓa so wa, ɓa Minisirila ferobe mawɛɛ.

Sɛɛmi 67: Li tun Peresidan wee lee, ba neɓɛɛ saradasila ma ɓa saradasilatoosere’iyan junasiyo.

Li tun Peresidan wee de betannu, ɓa minisirila fenu-mawɛɛ ‘a leera: Li tun miniwarobe wure Waso, ɓa zeneralila, ɓa anbasaderila ma li Tuworo-niiviya, ɓa wuverinerila, Li tun cennasemu zun’iyan Wahecala, Ba nii leerobe hiya tawe ‘a fe han co’uwe neye wa: mu zuunrobe, ma tere’omu.

Sɛɛmi 68: Li tun Peresidan wee tuu Anbasaderila ma Tuuro-niiviya ‘a vera tunwan binyaan ma tunwan ma we’azaa ‘Uzuwo ‘iyan tunwaan.

tunwan binyaan Anbasaderila maɓa Tuworo-niiviya ne batuwo manaa, muso mii Lobe tuun.

Sɛɛmi 69: Li tun Peresidan daa ɓa Depitela’irobe lee mi toonuu, Lo ma Li tun ‘iiri zun’in ne toonu be wasan Li tun pa’a vesirobe hiyafe-van’in yibe 'a'arinu na‘uzuwo bepoo toonu saa benne.

Ho toonu wenu pinre be buweɓuu wa, toonu liirinu woo be ɓɛɛ tawe ‘a de, bunmana nuu leenu mi toonu be wara yi tanaa.

Toonu liirinu benne, weteya wee, ‘a mu yi wee fuwafuwa, wozoma be buwiyapu wa, bunmana mu yi menna, ho weewozoma buwiyahoozin wa.

Han woteya so wenu ‘anninu bene, toonu lirobe bebiyan hinni be ɓɛɛ daa wuro li zeremi sin bun na.

Li wa’ati ne para mu, yi ‘anniyar vo, ‘a heyawe ma li sɛɛmi neye be wara tiinni co’o, han woteya yi ɓɛɛ wo yu, ɓa Depitela ‘iro ne ya liiriyo mu, binni de mi tooree.

Sɛɛmi 70: Li tun pa’a le’ɛ’inyan, Li tun huwarayamu, Li tun ‘ennu mite sa’uube, yi mi duweduwe, ‘a naa wa ma tunwan ‘azaa be yi mi farasi benuu, ‘a bun yi zinniya cuwe wa Li tun toore saa, Li tun Peresidan see sariyala viya ‘a heyawe ma bun bera so, Lo ma lo Minisiri ye, ɓa Depitela ‘iro Peresidan, ho Sena Peresidan, ma liTun ‘iiri zun’in ne toonu be wasan Li tun pa’a hɛfe-van’in yibe 'a'arinu na, toore benne.

Lo de din ‘unpa so ‘a haan Li tumsiyo na.

Depitela ‘iro fenu mawe ‘a be ne tawe.

Han mi’uwipe’ɛɛ wenu ne mi Li tun Peresidan na, ɓɛɛ tawe co’o woo na, ‘a Lo de Li tun huwarayamu ma Li tun ‘ennu mite sa’uube farasii.

Han mi' uwi Pe' ee tawe 'a de toonu yirawe 'a ' een bee yi Li tun Pa' a cenrobe na, ma 'a yan ne, 'a Li tun pa' a le' e' inyan toore fesi 'a wese 'a heyawe ma Li tun pa' a vesirobe hiyafe- van' in yibe.

Han mi' uwi pe' ee denu caa wa' atii, Li tun pa' a la' a' in woo bee daa huweni, bunmana 'a toonu be zinni.

Han mi' uwi pe' ee wenu, han sariyala be buwiza necinnu hiya fa depitela sariyala co' o na, han bee sera yi 'a ba yi bee mawe 'a ta han be wozoma be buwiyana ma buwe puwoo, han denu caa benne.

Saemi 71: Li tun Peresidan daa mnee mi pa' a tunwan lo Minisiri ye na.

Li tun Peresidan betannuwan wure ne Lo wee de, 'a ne mi mide ma han ne be wura seema neye: 57, 60, 65, 69 ma 70 ma biyo wura li saemi co' o yee. Lo Minisiri ye, bunmana ba Minisirila ne mu cira muso wee be mi nuca ceehan wa.

Saemi 72: Ho sariya fesi Li tun Peresidan cunnube yinu, 'a yan fe ba Peresidan niidan ne mi mi yeremuu ho sariya waa.

Saemi 73: Li tun Peresidan daa mi ju sinni, wemana ne yati ma muwinsirobe ' inyan.

Ba Depitela 'iro daa Lo huweni-lee mi toonuu muwinsirobe ' inyanputi.

Li tun Peresidan yi lo mi juleema benne, to Lo muwinsiyo.

Ba Depitela 'iro 'uzunii ju' ere wee nee mi ha' iri mu huwenirobe wa. Mu bee mi yi wan fuwaa 'uzunii cara' arobe ma cuwatiin, 'a ba purepuu yi bo mi nuca mu huwenirobe vanlo wa.

Ho 'uzunii ne mu cira, 'a de mu han ho 'uzu ne mu tawera, ho wee bepee, 'a yan ji lo see, 'a mu cuunnu yi mi. Bun wure benne, ho 'uzu dee 'a ho toonu be yi venumawa bunmana 'a ho zinni.

Ho 'uzu yi maa, lo ho toonu be venumawa cuunnu manaa, to huweninu toonu be zinni.

Ho 'uzu yi maa lo, ho toonu be wee, ho to jusinnirobe vanlo ne ho 'uzu wote na, ho vanlo bee yi wan, 'a ho 'uzunii tara yi ta.

Lo jusinnirobe vanlo be yi ta na, mu dehaan ho 'uzu ne' a wozoma behootin puwo, bayan wee han toore ju' ere so, wozoma buwehonu puwo. Lo jusinnirobe vanlo be yi bee ta na, to mu huweninu be 'a zinni.

Han 'uzuwo beju wure yi lo Li tun Peresidan buwa' o, bun lee ho pa' a wure ne ne mi Lo wa.

Ho 'uzuwo beju 'a miwemu feroberinne tawe caa, 'a wuro yura ne Li tun Peresidan tawe 'a vera be wa.

Mu huwenirobe 'a de, 'a ba nii ju boninu 'a nitiin pee ninan wa yi ta.

Han wetela mide ne ta mu huweninu na, 'a han aa yati mu.

Ho 'iiri zun' in ne mi ho 'iiri zunwin ' inyan wuree ju Peresidan wee heca han ferober' inyanso toore wa .

Co' uwe tuanwan naa Li tun Peresidan na 'a fe mite na. Lo daa seri mite ma 'uzu ne be sin la, ho 'iiri ziyaberobe wuree.

'A sariya be wasan ho Pa' a fesirobe zeni li saemi neye be denu caa.

Sɛɛmi 74: Li tun Peresidan ju daa siinni zu'unirobee niibe 'iiri zunwin waa, be'uwe ne lo wo mi Pa'aa wenu caa.

Hare ma bun, lo mi vee diyo, 'a be ɓɛɛ daa wee sinna laa, 'a wee 'unpa neeroobe co'o, 'a wuro mu pube wa, bunmana 'a mi Lo 'a fina Lo manda wa'ati wuree. Li wa'ati ne ho sariya do, bunmana Lo huweninu warabe 'a zinni ve. Mu mirobe ma ho 'iiri wenu co'uwebe ne saara mu, be daa binnitiin bunmana 'a binni vera ho 'iirii lo bena, pin'ere lo leenu mi toonuu benne.

SɛNU II: HO WAFARANAMA BE

Sɛɛmi 75: Ho wafaranama nii 'a be: lo Peremiye Minisiri, ne 'a ho Wafaranama Waaso, 'a ma ceeba minisirila ne'a na. Sariya be wasan ho pa'a fesirobe wee ne ho wafaranama nii ju.

Sɛɛmi 76: Ho Wafaranama wee de Li tun politi'i, ne Li tun peresidan fasiyo. Li tun pa'a cenrobe wure mi lo nu wa.

Sɛɛmi 77: Lo Peremiye minisiri 'a ho Wafaranama waaso. Bun puti, 'a lobe mi ho Wafaranama toore waa.

Lo wee de ju han sariyala wenasemu na. Lo wee de ju ho pa'a wenasumu na, han daberela ne be wura han seema neye: 66 ma 67 be heerinuu (a pe han be).

Lo daa mi pa'a tunwan seenɛɛ ba Minisirila na.

Lo ziin li tun Peresidan co'o ba minisirila ferobe mawɛɛ turobe wa ma wozome deemu ne fasi-zuun wa.

Lo zo lo coyoo Li tun 'a'arinube ferobe mawɛɛ ma ho 'uzu ne be waasan Li tun penu na.

Mu yi wee yi, ba minisirila ne tawɛ 'a de lo Peremiye minisiri sariyala ne lo so caa, yan tawɛ 'a be mi nucaa, 'a cɛɛ lo mite ta na han wa.

Sɛɛmi 78: Ho Wafaranama tawɛ 'a ziin mi ziinle lo Peresidan see.

Sɛɛmi 79: Ho Wafaranama nupeɛ to vanlo ne lo nunbe wure be doo, 'a ne Li tun Zun'in ne toonu wasan nafobe be cirinu iro Peresidan na a dan wozoma bebewabe na ba senu benne.

Li tun nafobe cirinu iro Peresidan ma de han nafobe vanle so caa, 'a yan woro han be 'a haan Li tunzaa.

Ho wafaranama nii be 'a wee 'a heyawɛ ma han daberela ne be caali seemi 52.

Sɛɛmi 80: Lo Peremiye Minisiri ve wuro zeni, ɓa Depitela ‘iro waa, ho Wafaranama toonu wenu dada. Ho dada zeninu ‘a wee ɓa Depitela ‘iro ‘uzu’wo beɗu waa, mu yi menna, wozoma buwiyabuwe, Li tun Peresidan yi do mi tannu ‘a haan Li tunzaa. Ho dada be zeninu benne, ‘a mu yi wee yi, buwasarobe ‘a ne ma suwabe han niwɛna caa, wete ɓee wee buun.

Sɛɛmi 81: Ho Wafaranama nii toore ma Depite manda be, Li tun toonu bunmana yura toonu, zunbeenu toonu, bunmana toonu ne lo naso zun saa, ma wamiiro toore, ɓee wee mawe yi.

Sɛɛmi 82: Ho Wafaranama nii daa ‘a zu’unimu be’uwe neɓa wo be na, ɓa toore wenu caa.

Finuna ma mu be ɗu piri’anu be ‘a Li tun ‘iiri zun’in ne mi han zunwin ‘inyan wuree ɗu toonu. Ho ‘iiri wenu ‘a , han ‘iiri be zunwin ne waasan niibe toonu.

Mu firobe, mu ɗu piri’anu na, ma ho ‘iiri, mu zu’uniro daberela co’uwe ne tawe, ‘a wee yi.

SɛNU III: PA’ANU BE.

Sɛɛmi 83: Ho pa’anu we se mi toore ma co’opɛɛ, Li tun zaa jiyanne be na, ‘a bun be na han toore seena fasi.

Sɛɛmi 84: Ho pa’anu we de mi niin han Kominila ‘uzuwo nafobe yirobe denuu wa, nucomu ma ‘uru zuun’omube denu wa, ‘a heyawe ma li tun kominila ‘uzuwo mirobera, ‘a tibiyo woo, niinbe ma demokarasi be ɗu denu wa.

Sɛɛmi 85: Ho pa’anu toosera tawe, ‘a de li tun toosera fesirobe wa, ‘a vesi heyawe ma ho sariya, ‘a ɓa ɓee we cecerobe woo nii mawe ‘azaa, ‘a ɓa ɓee ce nuuwo hiya, ma ‘a we co’o ne ho toonu ɓee zin la. Ho pa’anu toosera, tawe ‘a vesi ma co’o ne se, ‘a de ho toonu seenu sariyala wa, ɓa tawe ‘a vesi ma tere’omu ma tannu finu na.

Sɛɛmi 86: Ho tawe ‘a baaba, ‘a we saan ho pa’anu toosera ma co’o ne cuu, bun manini ɓa nii, ɓa tawe ‘a yan neɛ ‘a ɓa toonu be vemawaa, ‘a fe ho toonu wenu semu ma ho zuunnu be na.

Sɛɛmi 87: Ho pa’a we baaba, ‘a ɓa toosera ‘ɛen co’o ne se ‘a seera, ‘a ɓa saara na, ma ‘a ɓa we daberela tetiya ne neɛ ‘a han toore seɛ ‘a wese.

SɛNU IV: PA’ANU DEDIYA BE

Sɛɛmi 88: Biyo ho pa'anu dediya tooree waasan, 'a be veninu wura nii 'azaa, be wenasemu, be cirinu, 'a de ju huwarayamu ma niinbe 'a'arinu na, 'a 'i'iri'a wotera ma han wenu. 'A ho sariya we fesi han pe'e 'ennu dediya.

SɛNU V : SARADASILA MA 'A'ARINU TOOSERA BE

Sɛɛmi 89 : Saradasila ma'a'arinu toosera toore 'a, li tun fenu ma li huwarayamube fesinu na, ba nii ma mi nafobe peni na, ba nii 'een heraa ma 'a ne 'a han sariyala wenu wese. Ba we de mi niin li tun nafobe, nucomu,'urumu-zuunnu, ma li tun banmu ju denu na be venumawaa.

Sɛɛmi 90 : Saradasila ma 'a'arinu toosera, 'a nii ne miwa sɛɛ 'a haan li tun. Ba 'a li tun ta, ba mana politi'ii, 'a ba mi li politi'i-Pa'a nuu.

Sɛɛmi 91 : Saradasila bɛɛ daa de 'a'arinu toonuu, 'a yi bɛɛ'a sariya fasi bu 'a'arirobe so co'uwe.

Sɛɛmi 92 : Saradasila ma 'a'arinu toosera daa ve 'a'arinu, be yere-ciinu toore li tun benne bunmana 'a'arirobe, 'a heyawe ma Mali ma tunwan 'azaa cepara-deemunwan.

Sɛɛmi 93 : Ho pa'a hiya ca, 'a ba saradasila ma ba 'a'arinu toosera yi wa'atipeɛ, niicobinyo ma sinyan 'a sera mi toore. Ba nii ma han sinyan yinu daberela be we ce sariyala dadaa.

ZIYABEROBE IV: BA DEPITERA 'IRO PA'A

SɛNU I: DABERELA 'INYAN BE CɛNU

Sɛɛmi 94: Depitela 'iro pa'a wee we ma ho 'iro toosera
Ho 'iro toosera we wete han sariya ma Li tun politi'ila be cirinu.

Sɛɛmi 95: Ho 'iro toosera 'a 'uzuwo beju: Depitera 'iro ma ho Sena
Li kongere 'a han 'uzuwo bejuso fenumawe.
Li kongere peresidan 'a ba Depitera 'iro Peresidan 'a lo sɛɛni 'a ho Sena Peresidan.

Sɛɛmi 96: Depitera 'iro nii nuupeɛ yenu depite.
Ba depitera we wete lee, 'a ba mada 'a zerema behonu.

Ho weteso co’o daa we, be ne boni po, be heyamawɛ bunmana be ne paariyo.

Malizaa ne mana Malii be pa ba depitera ‘iroo ‘a heya ma biyo han sariya fasina bu.

Sɛɛmi 97 : Ho *Sena* nuupɛɛ yenu Senaɛri.

Ho Sena we’a ma, han kominina ne cara’a ma cuwana ‘uzuwo betin ne wotiya ‘a leena ma, ‘uzu nani muso ne nii leena ba niidan pa’a nii, Mali zaa ne mana Malii, ma nuu ne do wa Tun zoomu.

Ho Sena nii mada ‘a zerema be honu.

Sɛɛmi 98: Nuuwoo bɛɛ daa we Depite ma Senaɛri cuwe wa yi.

Sɛɛmi 99: A sariya we fɛsi ba Depitela wete ‘a ba niin ‘enna ho ‘iro juna. A sariya yan fɛsi ba Senaerila wote bunmana ba yere nenu co’o.

Sɛɛmi 100: A sariya fɛsi, yi ‘a han ‘uzuwo beɗupɛɛ, han seenu co’uwe, ba sannu ma ‘a ba bɛɛ san. Han yan fɛsi han co’uwe ne mana na nuu ciyoo zonu.

Sɛɛmi 101: A ‘aza-sariya fɛsi ba depitela ma ba Senaerila yirobera.

Sɛɛmi 102: Ba toonu seenu, wozoma be buwiyabuwe benne, nuupɛɛ wuro ‘a to mi nube ju vanloo ‘a haan ho naforo cirinu zun’in Peresidan. Hobe vanloso zeremi wo zeremi, be we ciri fuwa lo naso toonu yi zan. Ho naforo cirinu zun’in Peresidan nɛɛ hanbe vanle so unpa tantan Li tun zaa na, ‘a ba zuun ‘a ho toonu so miwa sɛ.

Sɛɛmi 103: Siyo we tɛ bu’a lo depite ma lo Senaɛri Senateri na ‘a lo yi mi mi toonuu. Ba daa binni zu’uni mi toore saa benne.

Sɛɛmi 104: Depite pɛɛ bunmana Senateri pɛɛ ne ba zu’uniyan ma behebuwa ‘anniyann to ho huweni ‘a li ‘iiri minisiri yi man bu. A bun ‘a bu,’a depite bunmana Senateri ne zu’unirobe pa zeremi’ere aso wa.

Sɛɛmi 105: Nide mada niin mana.

Ho ‘iroo nii niinbe wete be cira ba.

A han sariya midɛɛ daa nuu de wetɛɛ. Yi ‘a bun ‘a bu, nuu bɛɛ daa yi wete ‘a pɛ mada-vanlo ‘ere wa.

Sɛɛmi 106: Depite bunmana Senateri ne leena mi yɛɛɛ niin mi pariti politi’i bunmana tuwaa ne puti na lo mi ho ‘iroo, to ho mada we fe laa.

Niin leerobe vanlo we to wese.

A lee zo politi’i pariti bunmana tuwa binnu, bun zan olo niinleerobe.

Lo depite bunmana Senateri ne leena mi niin, a han sariya ‘a de niifinnu lo ciyoo.

SƐNU II: DEPIDELA ‘IRO VƐSIROBE CO’O

SƐemi 107: Depite ‘iro ma *Sena* we fewe, mi yiremuu, cuwapu li zeremii. Fenumawe ye a otoberepinyan siri’ure wozome ye. Ho bee daa pe wozoma be buwiyatin ma buwe ma be honu wa. Ho fenumawe juniso ‘a avirilipinyan siri’ure ye a ho bee pe wozoma be buwiyana ma buwe wa.

SƐemi 108: Depitela’iro ma we we yisubuwe fenumawe,’a Li tun Peresidan, bunmana Depitera ‘iro nii pa’abowure bunmana *Sena* nii pa’abowure, yi man bu, a li woo dɛemu be yi zuun ‘a fasi.

Bu yi ‘a yisubuwe fenumawe, veeni betannu see ‘a ho ‘ironii yi vo li woo dɛemu ne ba mana be na, ma ‘a ho puwo wozoma bee pe wozoma be buwe honu wa ‘a fe bu verobe wozome na.

SƐemi 109: Bu yi lo ho ‘iro nii yiremu sa’u fenumawe, han yisubuwe fenumawe we he ‘a yan ma ji ma Li tun Peresidan betannu.

SƐemi 110: Depite bunmana *Sena*eri wazibiyo ‘a lo ‘en han ‘uzuwo zanma toore sele, yi bee ‘a bun to lo yi zu’unirobe ba Depitela ‘iro ma ho *Sena* see.

SƐemi 111: Depitela ‘iro ‘uzupɛɛ, mitee yivesirobe sariya mi. A han ‘uzuwo beju paari ‘a nee ho kongere yi sariyala.

SƐemi 112: Depitela ‘iro Peresidan ma ho *Sena* Peresidan we wete lee a heya ma ba mada.

SƐemi 113: Ho ‘iro Peresidan ma ho *Sena* Peresidan daa huweni yi ‘a ba yi hun mi jusiyoni na. A bun wee yi, fuwa ho huweninu vanlo sinyan ma ho nii pa’abowure. Huweninu vanlo woo bee daa to ba toonu hiya buwe fuwa han zerema beju yi ‘anniyani. Ho huweninu vanlo be we wuro haan ba nii pa’abowure a heya ma ho ‘uzu yisariya. Bu yi ‘a huwenirobe, depitera ‘iro bunmana *Sena* we we wete finnu a yila Peresidan finnu ma biyo ho ‘uzu yisariya barala bu. Lo Peresidan finnu veeni lo Peresidan den mada.

SƐemi 114: Depitela ‘iro ‘uzuwo toore we se zanma yiree bu da we, ‘uzupɛɛ daa midde fenumawe we miyere mu see bunmana ho wafaranama yi man bu. Ho yisariya fesi han co’uwe. Ho wuro’u’a-wannirobera de Li tun ‘unpala nero vanloo.

SƐNU III: HO SARIYA MA WEROBEWAN

SƐemi 115: Ho sariya wotiya ma ba depitera ‘iro nii pa’abowure. Bun ne ‘a mi han sariya dadaa, bera ne do ma ho van’in seema:

- nucoza niinbera ma ba zo’in sa’u ‘enrobera fesinu;

- tun Fenuna ha’ire ne naa tun zaa ma mi nubera na ;

- telovanlo, niinbera, tun ma nucoza se yinu, yamube co'o,'en dirobera, tuwenuyamu, wazibi bera, niinbetetiya, duwayibera, fetuwenuyamu ;
- be'uwe, besunma, niibuwe ma bu zu'unirobera ne waasan ba, zu'unirobe wenuco'o, polisila 'iiribe, 'a huwaani nuu na, pan'anmana beeriya be co'o, a yan lee tuun, zuzula toore zinco'o ;
- toosera be co'o;
- zuzula be co'o;
- canmazinna ma 'a'arinu nii be co'o;
- nuwari toosera be co'o;
- bepiri'ala misela be co'o;
- toonusaa niinbe;
- tun yirobera cennasemu;
- fenuna, penuna, 'a'arinu;
- wetewenu puwo ma ho wa'ati;
- maadanna nube 'uranuna;
- Li tun cennasemu co'uwe;
- ba 'asozora be cennasemu;
- han kominina 'uzuwo tuwenu ma miyire pa'a.

Li wari sariya fasi Li tun naforo ma li jusiyo 'a heyawe ma 'aza sariya. Han panahadu sariyala fasi ho penabe heema, bu nucomu, bu yiremu 'enrobe, heema ma Li tun 'a'arinu na.

Sɛɛmi 116 : Bu bera ne'a tuwan 'a bun ne mi ho sariya dadaa, 'a yu werowen co'o. Han sariya e'e ne 'enna 'anniyen 'a ho van'in be'e 'in do toonuu daa yerema ma betannu li 'iiri zun'in ha'iri nenu benne.

Han e'eso ne zo ho van'in denu toonuu benne be'e daa yerema ma betannu yi be'e 'a li 'iiri zun'in na mi ha'iri lo han werowen co'o se. Han sariya ma mi werowenco'uwe 'unpala 'a de Li tun 'unpala nero vanloo.

Sɛɛmi 117 : Hinnyan-zonube wara denu nu naa ba depitela 'iro na, ba ferobe mawe kongere bu yenu na, 'a nii ne boni po ba nii tara yi wetiya taa han hinnyan wenu na.

Li tun Peresidan nee mu 'unpaso Li tunzaa wure na.

Sɛɛmi 118 : Yisubuwe ma Ze'utaninu tannu we de ba minisirila fenumawe berobee. Bu yi pe wozoma be buwehonu wa, bu we we 'a ho 'iro nii wure ta. A sariya we fesi bu co'uwe

SɛNU IV: 'UWISIIN PA'A MA DEPITELA 'IRO PA'A 'AZAA BE

Sɛɛmi 119: Han sariyala seerobe ɲu we lee li tun Peresidan ma ɓa Depitela na.

Han sariyala senube ne mi caa, be de ‘a wura wa ɓa minisirila ferobe mawɛɛ. Ho ‘iiri zun’in ne mi han zunwin ‘inyan wuree ɲu yi do mi tannu ɓu wa vo, bun benne, han neɛ ɓa Depitela ‘uzu ‘ere na.

Li wari sariyala ne seenu mi caa, we vera ɓa depitela ‘iroo ve. Han sariyala seenube ne mi caa yi fa Li tun we’arobe na, han kominila co’o na, li tun nidanpa’a na, ma han sariyala be waasan banmu ma malitun nii ne ‘asiyo ma benne na, han be we vera ho Sena maye ve.

Han ‘uzuwo wozome ɲutannu ‘a, ‘a heyawe ma ‘unwanbe ma biyo ho wafaranama cuwenina mu, ho Wafaranama sariyala ne mi caa be wura ma sariya be tenu na wura.

Sɛɛmi 120: Be binnitinnu se mii ɓa depitela’iroo nii ma ho Wafaranama nii see ɓa toonu senuu bunmana han ‘uzuwo toonu senuu ‘a heyawe ma han ‘uzuwo yisariyala vesirobe werowenna. Bu wannirobe hiya buwenu benne, ho Wafaranama daa pin ‘a mi se toonu binnitinrobe peɛ ne be ɓɛɛ feena bara haan ɓa.

Sɛɛmi 121: Ho Wafaranama daa, mi nu ɓa Depitela ‘iroo nii see sariya, wa’ati ne heya puwoo, ‘a see vesirobe semu wenna ne fa ho sariya dada na, yirawe ‘a de mi werobe dada toonuu.

Han sariyala see ɓa Minisirila ferobemawɛɛ ho ‘iiri zun’in ha’iri nerobe benne. Han de toonuu, ‘a han be yi ta na, han mana yatii, ‘a ɓa Depitela ‘iroo yi ɓɛɛ yu ho sariya ne tawe ‘a fɛsini ho be, ‘a li wozome ne paara ɓɛɛ ‘in ciyo.

Li wa’atiso ne be do li sɛɛmi neyɛɛ yi vo, han sariyala ɓɛɛ hinni daa yerema, yi ɓɛɛ ‘a han sariyala ne be mi han sariyala be dadaa.

Sɛɛmi 122: Ho Wafaranama yi man ɓu, ho ‘iroo ‘uzu ne ma wete cuwe ho yibe wure bunmana li senu be ne be wura mi caa wa, ‘a de mi ha’iri si ho Wafaranama we’arobe na bunmana ho terobe be na.

Ho ‘iroo nii ha’ire ma ɓa binni we’arobera, be ɓɛɛ tee na, ‘a ɓu yi lee be li zunbeenu nafora na, bunmana be ne mana, bunmana ‘a naani Li tun ɲusiyo na, fuwa ‘a ɓu ma mi wari yirobe miwɛɛ bunmana ‘a ɓu peɛna naforo mi.

Bu yi ma, ‘iroo nii toore saa, lo ha’iri bunmana binni we’arobe ne mana sariya dadaa, ho Wafaranama daa ho be pin na. Ho Wafaranama ma ‘iroo nii ɲu yi ɓɛɛ ɓuwa, ho Wafaranama bunmana ho ‘iroo niiso Peresidan, ‘a mi ho ‘iiri zun’in ne mi ho ‘iiri zunwin ‘inyan wure ɲu see, ‘a ho sɛɛ ɓu wa wozoma behootin puwoo.

Sɛɛmi 123: Sariya peɛ ne be mi caa bunmana sariya peɛ ne ɓa ha’iri mi seenu na, han ‘iroo ‘uzuwa beɲu we deɛ ‘a cirii han ‘a’a, ‘a heya ma han be tenu na. Han sariya ne be mi caa wannirobe besi, ho ‘iroo ‘uzu yɛɛ nii waa, ho ‘a’a ne ho wafaranama zeniiyan ma ho ‘iroo nii.

‘A’a ne be wetiya na vo, be yi do han ho ‘uzu ne’a, ho ‘uzuso ‘a wuro-piwena ho ‘a’a so ne ba naa huwa be wa.

Bu yi wo, ‘a han ‘uzuwo jurepuu mi wannirobe, sariya ne be mi caa be wa, bunmana sariya ne ba ha’iri mi seenu na, be yi bee ta na, han ‘uzuwo deerobe cuwaju benne, bunmana ho wafaranama wura do besuwabe, lo Peremiye Minisiri deerobe ma han sunnupae cuwewa benne, ‘a we ba juretiin ferobe mawe yirawe ‘a lee ‘a’a ne ma bu be buwa han co’uwe ne’a bee.

Ho Wafaranama daa, ba juretiin ‘uzu ‘a’a ne we’a bu, nee ho’iro ‘uzuwo jurepuu na, ba terobe puti. We’arobe bebinyan woo bee hinni te na, fuwa ho Wafaranama yi ta.

Ha juretiin ‘uzuwo ju bee buwa jubuwari ‘a’a tenu na be puti, bunmana ho ‘a’a be yi bee ta na ‘a heyawe ma han co’uwe ne fasiyo li ‘onuvenii, ho Wafaranama daa, ho ‘Iro ma ho Sena deerobe veni benne, mi ho ‘Iro nii see, ‘a ba binni miwe ‘a ‘ira bu ju.

Ma bun, ba Depitela ‘iro daa see ho vanlo ne ba juretiin towa, bunmana ho vanlo ne ba wotiya na, we’arobe de ‘ere bunmana we’arobe curulu puti, ‘a ne ho Sena ta be na.

Saemi 124 : Han sariyala ne li tun pa’a hefe sariya vanlo neye fasi ‘a wetiya ma pa’a sariya ne co’uwe ‘a :

- ✓ Be caa denu bunmana ha’iri ne daa, deerobe ye, ne a do leebebe ma ho ‘iro ‘uzuwo nii wure wetenu ‘a heya ma wozoma be buwehonu ho vanlo besinu benne ;
  - ✓ Li saemi 123 wenuco’o fasi
  - ✓ ‘Uzupae nii wure ta
- Bu yi bun, terobe yi mana han ‘uzuwo beju azaa, ho ‘a’a be tena ho deenu veeni ma ho ‘iro nii wure Ho pa’a sariyala bee da bebe fuwa wurozeni benne, ma li ‘iiri zun’in,’a han ma ho Van’in yi canwe.

Saemi 125 : Ho iro nii juvanle cuwan na ‘a ho naforo sariya dada yi do ‘a li ju heena li diyoden wa’ati benne. Ba depitera ‘iro yi bee na tannu li deenu ye wa ne puwo bee pe wozoma be buwiyaju ho naforo sariya vanlo besinu benne, ho Wafaranama de bu haan ho Sena ne tawe ‘a we wozoma be buwehonu bu wa. Mu de toonuu ma biyo li saemi 123 fasiyola mu ba depitela ‘iro yi bee na ha’iri han wozoma be buwiyatin ma buwe puwo, to ho Wafaranama ta ho naforo sariya vanlo na ‘a heya ma li zeremi ne ‘anniyannu bu ta ma li tun nafobe cirinu tannu denu benne.

Saemi 126 : Ho ‘iro ‘uzu’ere bunmana han bepuni waa, lo Peremiye minisiri da, mi yire ha’irii bunmana ‘uzu’ere presidan yi man bu, a we, bedeeso wa,’a wuro zeni deemuwan ne wete manaa.

Saemi 127 : Ho iro nii ‘uzu wee se’ese’ero ho Wafaranama werobe. Ho iro nii da diyorobera to ‘a ne ba minisirila na ‘aba tawe ‘a ne canlobera han wozoma be buwehonu azaa ‘a fe bu diyorobera yi zeze. Bu diyorobera ma mi canlobe we ne li tun ‘unpala nero vanloo. Ho iro nii da ne diyorobera ne bee towa ma zere diyorobera’a heya ma ho iro ‘uzuso yisariya.

Saemi 128 : Iro ‘uzu pae da lee, mi nii mu’ennun, se’ese’ero ‘uzuwoza ne sela, a han cennu co’uwe ma han toonu vesirobe fasi ma han yisariya. Yi ‘a bun, to se’ese’ero ‘uzu bee da we’a ‘a iiri zu’unirobe yi mi bin ma

haare bu mæ ‘a han yi mi caa.’ Uzuzo nɛ ya fo we’a, toonu wee ve ‘a zu’unirobe vanlo yi hɛna ‘a heya ma bun nɛ na’aniyan ho we’arobe.

ZIYABEROBE V: ZUZULA

SɛNU I: HO 'IIRI DABERALA'INYAN CɛNU

Sɛmi 129: Zuzula pa’a temitee ’uwisiin pa’a ma depitela ‘iro pa’a see. Hobe toonu sɛrobe we ma ‘iiri zun’in nɛ mi han zunwin ‘inyan wure ju, ‘iiri zun’in nɛ toonu be waasan li tun pa’a vesirobe hiyafe-van’in, zun’in nɛ toonu waasan li tun naforo be cirinu ma ‘iirizuwin nɛ’a.

Fuwo fa’anu co’uwe dan ma befinyan nu na ‘a fasi ma han sariya.

Sɛmi 130 : A ba zuzula pa’a ‘a li tun pa’a hiyafe sariya van’in yiremu sa’u ‘enrobera perona. Ho pa’aso heni han niinbera ma ho yiremu sa’u ‘enrobera be. A hobe jusiyo ‘a ‘a fesi, mi yiremu dadaa, li tun sariya ma han cennasemu.

Sɛmi 131: A Malitun zaa yenu be na ‘iiri we we ‘a te.

Ho ‘iiri ha’ire nɛ naa cece mana han sariya fesinuu.

Ho ‘iiribera nɛ towa han sariya nero wa’atii nɛ mi caa, yirawe ‘a pan’anmayamu zu’uninu bɛɛ ‘en.

Sɛmi 132: A han sariya midde mi ba zuzula juu,’a ba yi mi mi toonuu

Mazisitarala bɛɛ dunna mayi.

Sɛmi 133: Zuzu yi hun mi to’arobera na, cecebe yi mi lo toonuu, to bun ‘a behebuwa nɛ de lo zanma waa zu’unirobera, wanni mana buwo,’a lo zin ba zuzula nule.

Sɛmi 134 : A li tun Peresidan ta ‘a naa ba zuzula pa’a tuwenu mamiteyamu

Ba mazisitarala ‘uzu’in we cin lo lo toonuu

Sɛmi 135: Zuzula ‘uzu’in heeni ba zuzula cɛnu ma ‘a nɛɛ mi ha’iri ba toonusa ‘ɛnnu miyreamuu.

A hobe ‘uzuso we nɛɛ tere’oyamu berobe ba zuzula na.

Sɛmi 136: Iirironuu daa cuwan ba zuzula ‘uzu’in na ma biyo han sariya fasiyola bu.

Sɛmi 137: Ba zuzula ‘uzu’in nii tara’ere bɛɛ ‘a zuzula.

Sɛɛmi 138: A ‘aza sariya fasi ho ‘uzuso toore, ho nii he’ε ma ho cennasemu ma ho toonusa co’uwe.

SɛNU II: ‘IIRI ZUN ‘IN BE.

Sɛɛmi 139: Iiri zun’in ‘a li zun nε ‘iiribe pa’a po han wure ho ‘iiri wenu bee A libe sela daa ‘iiri yaa ‘a daa li faanmurobera nε.

Sɛɛmi 140: Ho ‘iiri zun’in daa huweni ‘iiri nε to ‘a binni we, ho seso mi li nulee.

Sɛɛmi 141: Ho ‘iiri zun’in nε mi ha’iri benεmaa be niin mi li sela dadaa.

Sɛɛmi 142: A zuzu nε li tun Peresidan leena ma βtannu, a ho we we li ‘iirizun’in waaheca ma ho ‘uzunii tεema.

Lo waaheca sɛeni ma ho ‘uzunii tunwan we lee ma ho co’o’ereso.

Sɛɛmi 143: A ‘aza sariya fasi ho ‘uzuso toore, ho nii ‘i’iri’anu he’ε ma ho cennasemu ma ho toonusa co’uwe li ‘iiri zun’in yiree.

SɛNU III: TUN PA’A HɛFɛ SARIYA BE

Sɛɛmi 144: ‘iiri zun’in nε toonu be waasan li tun pa’a vesirobe hiyafe-van’in a han sariya ma lo nucozo niinbera ma lo yiremu sa’u foroba ‘enrobera zuzu

A hobe ‘uzuso we heyani ho pa’a lε’εwa ‘inyan ma ho foroba pε’ε werobe.

Sɛɛmi 145: Ho ‘uzuso nii a nii ‘annawe ‘a nuupεε yenu kuwanseye.

Kuwanseyela mada ‘a zerema behooju midepe. A ba leenu co’o ‘a biyoyε:

- Tun Peresidan lee niiju
- Depitera ‘iro Peresidan lee nii’ere
- *Senat* Peresidan, lee nii’ere
- Mazisitarala tuwa’in, iee niiju
- Zunbeenu bepiri’ala misela, lee niiju ‘a heya ma ba ‘arana waahecala ‘uzunii leerobe
- Avokala ‘uzunii, lee nii’ere

Ba kuwanseyela lee ma ba foroƙa niinbe bepiri'ala misela, ba mazisitarala ma avokala ne sa toonu a yu zerema be buwehonu, ma nii ne we'a 'a wola tun zaa tetiya

Babe kuwanseyelaso yere ne ma li tun Peresidan betannu vanlo.

Sɛɛmi 146 : Iiri zun'in uzunii wote leena mi peresidan. Bu nu yi bee yu fuwafuwa, 'a lo kuwanseye ne 'in ba wure se lo toonu. Bu yi a hunmu be bunmana pinnu, lo kuwanseye finnu ne bosi sariyaa, veeni li mada ne hiya buwa bu.

Sɛɛmi 147 : Ho iiri zun'in mi han sariya 'unpa, ba depitela 'iro toonusa co'o ma ho senat ta, 'a han daan leela li 'enne wa. Lo Peresidan ne han 'aza sariya li 'iiri zun'in na 'a ve 'a lo daan dela han toonuu. Han 'aza sariya ne'a, daa besi li iirizun'in waa, fuwaa 'a han de toonuu, ma lo Peresidan, ba depitela waaheca bunmana ba buweni bunmana ho *sena* waaheca bunmana ho buweni. Ba depitela, senat 'uzunii we aza vesinu co'o 'unpa tawe 'a ne li iiri zun'in na. Li iiri zun'in daa panpanni han sariya fesirobe. Bun ne pala han 'uwe 1 ma 3 sɛɛmi neye, li 'iiri zun'in ne ha'iri 'a han wozoma be buyabuwe. Bun yi wo,'a ho wafaranama muwan bu, to yisubuwe mi, to ho puwo yerema be wozoma bebuwehootin wa. Co'o ne wura 'a manu ta bee fesi.

Sɛɛmi 148 : Ho 'iiri zun'in we nee ha'ire ho pa'a le'ewa aza.

Ho pa'a le'ewa peresidanna we ve li zun'in waa.

Sɛɛmi 149: Ho 'iiri zun'in we ciri lo peresidan wote semu ma li hereferanduwamu teerirobera. Ho we se'ese'e han wannan ma han yimena ne se.

Sɛɛmi 150: Ho 'iiri zun'in ne mi ha'iri,'a bu yi 'a wanni be, ba depitela wote bunmana ho senat nii san'anu.

Sɛɛmi 151: Ho 'iiri zun'in we cii na ma bemiro, politiki tuwapɛɛ, bunmana wetewera pa'a,'a yi a wote wanni. Bu yi a bene 'a dirobe, ho daa, 'a bu yi 'a ya wete bunmana 'a binni we'a ho yimena.

Sɛɛmi 152: Han tunbinyan julema ne mi li sɛɛmi182 daa vera, yani 'a han sinyan, li 'iiri zun'in waa ma lo Peresidan, depitera 'iro waaheca bunmana ba buweni, ho senat waaheca bunmana ba buweni.

Li 'iiri zun'in ciri, wozoma be buwiabuwe puwoo,'a han julemaso yibe yi bee ta mi manu li tun pa'a hefe sariya van 'in na. Yi 'a bun, li tun peresidan mi bu, yi 'a yisubuwe, ho puwoso ti liira wozoma behootin wa. Juleme ne manu ta ho sariya van'in na bee daa sinyan.

Sɛɛmi 153: Yi ‘a, be mi caa ‘iiri, bu hiya cɛ ma sariya dabere nɛ bɛɛ saa ho van’in niinbera ma ho yiremu sa’u ‘enrobera, li iirizun’in daa cuwan na ‘a bu besi li iiri zun waa bu yi wo a bu beso na vo, li ‘iiri be cundesu ve fuwa li iiri zun’in yi na mi ha’iri

Dabere nɛ be wura mɛtenu yi yara vo. Li ‘iiri zun’in wuro fɛsi bu yarobeso nu’unma
A ‘aza sariya wurofɛsi libe sɛmiso denu toonuu co’uwe.

Sɛɛmi 154: Li ‘iiri zun’in ha’ire nɛ naa bɛɛ tuun. A hanbe se buwa po han foroba pɛ’ɛ, han pan’anmayamu pɛ’ɛ, ‘iiri pɛ’ɛ, nucomuyamu pa’a ma lo ‘enrobe miyiremuu.

Sɛɛmi 155: A sariya fasi li ‘iirizun’in ‘i’iri’arobera co’uwe ma li toonusaa semu ma mi yiremu berowan mite yiree.

SɛNU IV: TUN NAFORO BE CIRINU IRO

Sɛɛmi 156: Tun naforo cirinu zun’in ‘a foroba naforo ‘iiribe ma foroba naforo sɛ’ɛsɛrobe be’in
Libe zun’inso toore a iiribe ma sɛ’ɛsɛ’enu ma jiwesee.

Sɛɛmi 157: Ho naforo cirinu zun’in we be ho wafaranama ma ba depitela ziya li wari toore saa sɛ’ɛsɛ’enu ma foroba politikila toore cirinu.

Sɛɛmi 158: Ho naforo cirinu zun’in we ‘iiri ba foroba wari muwinna ma naforo toosɛra. Li zunso we sɛ’ɛsɛ’ɛ li wari teerina, ‘a zu’uni cɛnna’erobe, ‘a wurozeni lo lo nube cu.

Sɛɛmi 159: Ho naforo cirinu zun’in daa ciri, wa’atipɛɛ miyiremu na, lo Peresidan, lo Peremiye minisiri, ba depitela ‘iro Peresidan bunmana ho Senat Peresidan, ba nii’ere yi muwan bu.

Sɛɛmi 160: Ho naforo cirinu zun’in wee ciri han paritila wari nɛ mi han ban’ilaa.

Sɛɛmi 161: Ho naforo cirinu zun’in banɛ tawɛ ‘a wee lee bebuwiso laapo nɛ be zuun ‘a heyawɛ ma han sɛema nɛyɛ: 56, 79, ma 102, nafobe be tawɛ ‘a de haan li tun naforo cirinu zun’in.

Sɛɛmi 162: Li tun Peresidan wee lee ma bɛtannu vanlo ho naforo cirinu zun’in Peresidan ma ho toosɛra nɛ’a wure, ba zuzula ‘uzu’in nii ha’iri nenu bɛnnɛ.

Sɛɛmi 163: Aza sariya nɛ hiya fa tun pa’a cɛnrobe co’o na, ‘a fɛsi ho naforo cirinu zun’in toore, li ‘ɛsirobe co’o, li toonusaa wɛnna ma libe mitee vesirobe ‘a heyawɛ ma ho sariya.

ZIYABEROBE VI: NAFOBE, NUCOMU, BANMU, MA YEREMU ENROBE CO'O UZU BE

Sɛɛmi 164 : Ho 'uzu nɛ toonu be waasan li tun pɛnabe , ɓu nafobe, ɓu nucomu, ɓu banmu ma wa yeremu 'enrobe co'o , se mi ɓu diyorobera wure nɛ waasan pɛnabe jɪyanmɛ, nucomu be, banmu be ma 'uruzuunle be.

Hobe 'uzuso nii miwa sɛɛ li tun toore tetiya 'uzuwo wuree

Sɛɛmi 165: Hobe 'uzuso we piri'a 'owɛwa li zeremi mirobera, ɓu 'esiherobera ma nucomu duweduwena 'a to wela wuro 'u'a vanlo ma mi ha'iri. Ho wuro'u'a vanlo so nɛ lo Peresidan na, lo Peremiye Minisiri na ma ɓa depitela 'uzuwo beɓu waahecala na

Ba ma ho wafaranama we cuwe cirirobe li zeremii ho wuro'u'a vanlo berowɛn nɛ do wa

Sɛɛmi 166: Ho 'uzu nɛ toonu be waasan li tun nafobe, ɓu nucomu, ɓu banmu ma wa yeremu 'enrobe co'o daa, mi yiremu lee'arobe,'a wera piri'arobera nɛ waasan pɛnabe, nucomu, banmu ma wa yiremu 'enrobeco'o nɛ be cira wa Tun

Bun piri'arobe so wuro'u'a vanle zenina lo Peresidan, lo Peremiye minsiri ma ɓa depitela 'uzuwo beɓu waahecala.

Sɛɛmi 167: Bu yi 'a naforo be poroze, dada porozepɛɛ bunmana pɛ'esɛbe sariya, to li tun Peresidan piri'a ha'iri ho 'uzu nɛ toonu be waasan li tun nafobe, ɓu nucomu, ɓu banmu ma wa yeremu enrobe co'o wa.

A heya ma lo peresidan mirobe, lo nɛ mi ha'iri han sariya porozela , tanre nɛ do , ɓɛtanre wa 'a be cira lobe se dɛdɛ.

Sɛɛmi 168 Ho 'uzu nɛ toonu be waasan li tun nafobe, ɓu nucomu, ɓu banmu ma wa yeremu enrobe co'o nii 'a:

- ✓ Sɛndikala yenu na nii nɛ leena, nuwari toosera yenu na nii nɛ leena
- ✓ Hanna ma yara yenu na nii nɛ leena
- ✓ Malitun zaa nɛ mana li tuun yenu na nii nɛ leena

Nii nɛ zuunrobe mi ɓu pɛnabe, nucomuu, banmuu ma 'uruzuunlee

Ho 'uzu so nuupɛɛ yenu tun Kuwanseye

Sɛɛmi 169 : Ho 'uzu nɛ toonu be waasan li tun nafobe, ɓu nucomu, ɓu banmu ma wa yeremu 'enrobe co'o we fewɛ miyiremu sa'oo zeremi pɛɛ zecuwaɓu , zecuwe wo zecuwe 'a wozoma be ɓuwɛmɛ ma ɓuwɛ 'a ɓa peresidan we ve ho fenumawɛ

Ba daa yisubuwε fenumawε we, a li tun Peresidan yi muwan ɓu bunmana ho ‘uzunii bosowure yi ta,bun fenumawε so ɓεε pε wozoma be ɓuwε wa. A li tun Peresidan lee betannu vanlo ho fenumawε ma ho veeninu bee.

Ho 'uzu nε toonu be waasan li tun nafobe, ɓu nucomu,ɓu banmu ma wa yerεmu εnrobe co'o toore sε zanma yiree.

Bu yi a bun,ɓa daa sεsεfenumawε we mi yirεmu see bunmana ‘a li tun Peresidan yi muwan ɓu .

Sεεmi 170: Ho 'uzu nε toonu be waasan li tun nafobe, ɓu nucomu,ɓu banmu ma wa yerεmu εnrobe co'o Peresidan we wote lee ma ho ‘uzunii li panfonu ye werobe ye hε zeze ‘a ɓu peresidanyamu mada zerema besi zerema be honu wa.

Sεεmi 171: Ho ‘uzunii nuupεε ɓεε zu'uni bunmana ‘a de ‘asoo lo juɓo dεemu bena han panfuwa wenu wa'atii.

Sεεmi 172: Ho ‘uzu peresidan daa ja ‘a laabiin ‘a lo yi hun mi to'arobera ma mi jusiyoni na A bun we yi, ho ‘uzunii bosowure tawε ‘a be mi nucaa lo jaanu vanlo wa.

Yi ɓεε ‘a zerema beju ‘anniyani ho ‘uzu peresidan besinu bεnne, laanu biin vanlo be ɓεε daa bara A ho ‘uzunii bosowure we tε ho laanu biin na ma biyo han sariya fasina ɓu.

Yi ‘a laanu be zan biin, ho ‘uzunii we wote finnu ‘a besila peresidan finnu ma biyo ho sariya fasila ɓu. Lo peresidan finnu veeni lεε laarabin mada

Sεεmi 173: Ho ‘uzu cεnnasemu, ho toonu vesirobe co'uwe ma ho nii san'anu fasiyo ma ‘aza-sariya.

ZIYABEROBE VII : LI TUN CENNASEMU BE.

Sεεmi 174: Li tun cεnnasemu hiya fa ho desantalarizasiyan ma ho pa'a suranu ɓa nucoza na Li tun cara'aa ma ‘ubuweluwe beeriya ma kominina ‘uzuwo.

Sεεmi 175: Han ‘ubuweloo'inyan pa'anu cεenrobe wee we ‘a heyawε ma li tun-‘uwisiin pa'a cεerobe co'o.

Sεεmi 176: Han kominina ‘uzuwo ‘a tooresεna nε ɓa nucoza mi yirεmu cεnna mitee ‘a lee miyirεmu sa'u wema yira

Ho pan'anmayamu vesirobe ma ba waahecala 'a nii ne ba zanma wotiya leena.

Saemi 177: A sariya besi,'a nee, 'a te, 'a yaa han 'ubuvelooni 'innyan ma kominina 'uzuwo.

Saemi 178: Li tun pa'a heni han kominina niyanne 'a heya ma li tun jubuwari fesirobe.

A heya ma bun, ba daa nee, ma sariya, mænu deeso, 'urutoosera komininaa bunmana kominina 'uzuwo curulu na,'a heya ma biyo li tun bee cara'a yi ma li tun jubuwari be na.

ZIYABEROBE VIII: TUN NIIDAN PA'A BE TENUNA MA HO ZINLE

Saemi 179: Tun niidan pa'a be tenuna ma ho zinle, babe ne nulee wa 'urubedan mi, de pa'a wa ennuwe sinmu ma wa wee heeero,'a fe he han fuwo ma mi fa'anu be.

Han sariya fasi ba niidan cenrobe mawe co'o, ba jusiyoni ma ba toore.

ZIYABEROBE IX: NUCOBIYOTUN NUBUWARI BE.

Saemi 180: Malitun da li ha'iri neye, ma nucobinyo tun pee, yi jubuwarila bunmana ha'ire cannu mawe ne haa'o tuwan cundesirobe bunmana huwarayamu wure cundesinu yirawe 'a nucobinyotun jubuwari be yira lee.

ZIYABEROBE X: TUWAN 'AZAA CEPARA-DÆMUWAN BE.

Saemi 181: A Li tun Peresidan muwin 'a sinyan han ceparala unpa ne laa muwinrobe pee veeni wa, haale a li a Mali ma Tunbinnu azaa jubuwari ne sinyanrobe bee wo.

Saemi 182: Heera ceparala vanle, duwayi vanle, ceparala bunmana jubuwarila ne be cira tuwan azaabe, bene nee naforobe juleme tun na, bun ne be cira tun ma nucoza, bee te na bunmana a sinyan 'a han sariya bee na wan. Bun te na bunmana a sinyan ve 'a daan dela toonuu.

Saemi 183: Ceparala bunmana jubuwarila ne be ta na bunmana 'a sinyanna voyu,'a han yi lo li 'enne wa vo, pa'a 'in han sariya ta wa, yemuna, han denu toonuu ma ho 'uzu ne'a.

ZIYABEROBE XI: BINNITINNU BE.

Sɛɛmi 184: Li tun pa'a hefesariya vanlo binnitinnu ha'iri tawɛ a see Li tunperesidan ma ba depitela see. Binnitinnu ha'iri tawɛ a see ma ba depitela 'uzuwo beɗu nii he'ɛpuwiri wetela ne be 'a de'ere Ho binnitinnu ɗu ti tenu bunmana pinnu wete bennɛn.

Sɛɛmi 185 : Binnitinnu woo be we bunmana a de caa a bu yi de fiyen Li tun na. Li Malitun zinlobe co'o, sa'o laana wan benu, peresidan mada he'ɛ, ma han pariti politi'ila boninu bee we binnitinnu hema yi.

ZIYABEROBE XII : ZINNUWA DABERELA BE

Sɛɛmi 186 : Pa'a pɛɛ fɛfɛ Malituun, hiya fa ho pa'a hefɛ sariya vanlo na. Li tunza daa pin tannu finuna a bu yi 'a Li tun 'a'arinu be na.

Sɛɛmi 187 : Peresidanpɛɛ finuna bunmana lo yannu a be'uwe ne tawɛ 'a zu'uni Malitunza yiree ;

Sɛɛmi 188 : Wema ne ɛenna yani a ho pa'a hefɛ sariya vanlo be fɛsi ne hiya fa han ponuna sariyala na bee cira 'iri be.

ZIYABEROBE XIII: Wɛ ɛ 'AZAA DABERELA BE

Sɛɛmi 189: Han sariyala ne mi san'aan mun pan vesi, bari han ma ho pa'a hefɛ sariya vanlo bee ta mi men wena; a han huweninu be ɗa bee co wo.

Sɛɛmi 190: Ho pa'a le'ewa'inyan bedan ne mi biin ma se mi toore tuwi fuwa han befinyan yi do toonuu. Lo peresidan yi fasiyo ho pa'a hefɛ sariya vanlo vo, to han 'iribeeriya toonusele 'iro toore ɗu 'u.

ZIYABEROBE XIV: DABERELA VEENI BE

Sɛɛmi 191 : Hobe pa'a hɛfɛ sariya vanlo neye 'a de tɛnu ma pinnu wetee. Mu yi wo, 'a ba nii pa'abo yi ta ho bena, to ho 'azaa-Pa'a Peresidan de ho toonuu han wozoma behootin nɛ san bunna puwoo, 'a Li tun pa'a hɛfɛ sariya iro yi do mu canrobe veeni ba nii juvanlee.